

Motion till riksdagen 2025/26:1362

av **Dzenan Cisija (S)**

Stärkt rätt till banktjänster och motverkad finansiell exkludering

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag som säkerställer möjligheten till grundläggande banktjänster för företag och privatpersoner och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tillgång till bankkonto och grundläggande finansiella tjänster är en förutsättning för att kunna leva, arbeta och driva företag i dagens Sverige. Ett svenskt bankkonto och Bank-ID är nödvändigt för att ta emot lön, betala räkningar, hyra bostad, teckna abonnemang och genomföra vanliga betalningar. För företag är ett konto med bankgiro en absolut grund för att ta emot betalningar och fakturera kunder. Den som stängs ute från banksystemet riskerar att i praktiken stå utanför samhället.

Trots att EU:s betalkontodirektiv och den svenska betaltjänstlagen ger alla konsumenterna som är lagligen bosatta inom EES rätt till ett betalkonto med grundläggande funktioner visar rapporter från Riksdagens utredningstjänst (2024:1565), Finansinspektionen, Riksbanken, Länsstyrelserna och Konsumenternas Bank- och finansbyrå att många i praktiken nekas konto eller får sitt konto avslutat utan att få veta varför.

Särskilt drabbade är personer utan svenskt personnummer eller svensk ID-handling, dvs personer med samordningsnummer, asylsökande och flyktingar från Ukraina, internationella studenter, doktorander och forskare, utländska medborgare som vill köpa bostad i Sverige eller som arbetar vid utländska ambassader, utflyttade svenskar som behöver ett konto för räkningar, pension och Bank-ID, hemlösa och andra utan fast adress, personer som avtjänat straff och behöver återanpassas samt personer som tidigare fått sitt konto avslutat och därför nekas nytt.

Även företag drabbas när de nekas företagskonto eller bankgiro och därmed inte kan ta emot betalningar på faktura eller bedriva normal affärsverksamhet.

Bankerna hänvisar ofta till penningtvättslagstiftning och kravet på kundkännedom, men lämnar sällan en tydlig motivering. Finansinspektionen har konstaterat att vissa nekanden strider mot gällande regler, att bankernas rutiner brister och att personalens kunskap om regelverket är ojämn. Riksbanken och Länsstyrelserna har varnat för att målet om allas tillgång till grundläggande betaltjänster inte längre uppfylls. Avsaknaden av krav på skriftlig motivering och bristande statistik gör att den enskilde i praktiken står rättslös.

Den nuvarande ordningen leder till omfattande finansiell exkludering. Den som nekas konto kan inte ta emot lön eller ersättningar, betala räkningar eller använda Bank-ID, och tvingas ofta till dyra och osäkra alternativa betalningslösningar. Företag som nekas konto eller bankgiro kan inte fakturera eller delta i det reguljära betalningssystemet, vilket i praktiken omöjliggör verksamhet.

För att värna rättssäkerhet, motverka social och ekonomisk exkludering och säkerställa att Sverige uppfyller EU-rätten krävs därför en samlad lagstiftning som tydligt garanterar rätten till grundläggande banktjänster, stärker kraven på skriftlig motivering vid nekande och avslut, inför alternativa lösningar som lågriskkonton samt ger myndigheter mandat att samla in och redovisa statistik. Endast så kan alla människor och företag i Sverige ges en reell möjlighet att delta fullt ut i det moderna betalningssamhället.

Det är angeläget att den samlade lagstiftningen stärker och klargör rätten till betalkonto och andra grundläggande banktjänster, ålägger banker att alltid lämna en skriftlig och kostnadsfri motivering vid avslag eller uppsägning av konto, inför tydliga krav på alternativa lösningar, såsom lågriskkonton eller begränsade tjänster, när fullständigt konto inte kan öppnas, samt förbättrar tillsynen och säkerställer att statistik över nekade eller avslutade konton samlas in och offentliggörs.

Dzenan Cisića (S)